Uzturlīdzekļi ģimenes locekļiem

Latvia

1 Ko praksē nozīmē jēdzieni "uzturlīdzekļi" un "uzturēšanas saistības"? Kurām personām ir jāmaksā uzturlīdzekļi citai personai?

Latvijas nacionālās tiesības neparedz visaptverošu uzturēšanas līdzekļu definīciju, taču pastāv vienota izpratne par atsevišķiem jautājumiem citu personu uzturēšanas jomā, piemēram, attiecībā uz uzturlīdzekļiem bērniem, proti, uzturlīdzekļi ir bērna uzturēšanas izdevumi, kurus nodrošināt bērnam ir katra vecāka pienākums neatkarīgi no viņa mantas stāvokļa un kuru minimālo apmēru noteicis Ministru kabinets. Uzturlīdzekļu definīcija attiecībā uz uzturlīdzekļiem bērniem ir noteikta Uzturlīdzekļu garantiju fonda likumā.

Taču attiecībā uz atsevišķiem jautājumiem saistībā ar citu personu uzturēšanas pienākumu neatkarīgi no to nosaukuma (uzturlīdzekļi, līdzekļi iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai) vienota izpratne ir veidojusies tiesu prakses attīstības rezultātā. Piemēram, pastāv arī vienota izpratne par uzturēšanas jautājumiem attiecībā uz laulātajiem, proti, līdzekļi uzturam ir ilgstoša materiālā palīdzība otram laulātajam sakarā ar materiālā stāvokļa pasliktināšanos.

Personām kurām jāmaksā uzturlīdzekļi:

Vecākiem bērnus.

Pienākums uzturēt bērnu ir uzlikts bērna vecākiem līdz brīdim, kad bērns pats var sevi apgādāt. Tādējādi bērna uzturēšanas pienākums nav aprobežots ar bērna pilngadības sasniegšanu. Taču tajos gadījumos, kad bērns jau ir sasniedzis pilngadību, tiesa var vērtēt, vai prasījums par uzturlīdzekļiem ir apmierināms, ja bērns, kurš sasniedzis pilngadību, neturpina mācības vai profesionālo iemaņu apgūšanu, un ja viņš/viņa spēj, bet izvairās iegūt līdzekļus ar darbu. Jāņem vērā, ka pienākums uzturēt bērnu vecākiem ir jānodrošina atbilstoši katra vecāka mantas stāvoklim. Tomēr minimālo uzturlīdzekļu apmēru, kuru nosaka Ministru kabinets, ir pienākums nodrošināt katram no vecākiem neatkarīgi no viņu mantas stāvokļa. Pienākums uzturēt bērnu īstenojams neatkarīgi no tā, vai bērns dzīvo kopā ar vienu no vecākiem vai atsevišķi no vecākiem.

Uzturēt bērnu nozīmē nodrošināt viņu ar ēdienu, apģērbu, mājokli un veselības aprūpi, kopt, izglītot un audzināt (nodrošināt garīgo un fizisko attīstību, pēc iespējas ievērojot viņa individualitāti, spējas un intereses un sagatavojot bērnu sabiedriski derīgam darbam).

Bērniem vecākus.

Pienākums apgādāt vecākus gulstas uz visiem bērniem līdzīgās daļās. Ja bērnu mantas stāvoklis ir nevienlīdzīgs, tiesa var noteikt viņu apgādāšanas pienākumu samērā ar katra mantas stāvokli.

Vienam laulātajam otru laulāto.

Ja laulība atzīta par neesošu un tikai viens no bijušajiem laulātajiem, laulībā dodoties, ir zinājis, ka tā atzīstama par tādu, tad otram laulātajam, kurš to nav zinājis, ir tiesības prasīt no viņa samērā ar viņa mantas stāvokli līdzekļus iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai. Šķirot laulību vai pēc laulības šķiršanas bijušais laulātais var prasīt līdzekļus no otra bijušā laulātā samērā ar viņa mantas stāvokli iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai.

Pienākums dot līdzekļus iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai bijušajam laulātajam atkrīt, ja:

pēc laulības šķiršanas vai atzīšanas par neesošu pagājis tikpat ilgs laiks, cik attiecīgi ilgusi šķirtā laulība vai kopdzīve laulībā, kas atzīta par neesošu;

bijušais laulātais devies jaunā laulībā;

bijušā laulātā ienākumi nodrošina uzturu;

bijušais laulātais izvairās iegūt līdzekļus uzturam ar savu darbu;

bijušajam laulātajam, kuram ir uzlikts pienākums uzturēt otru bijušo laulāto, nav pietiekamu iztikas līdzekļu vai viņš kļuvis darbnespējīgs;

bijušais laulātais izdarījis noziedzīgu nodarījumu pret otru bijušo laulāto vai viņa augšupējo vai lejupējo dzīvību, veselību, brīvību, mantu vai godu;

bijušais laulātais atstājis otru bijušo laulāto bezpalīdzības stāvoklī, ja bijis iespējams viņam palīdzēt;

bijušais laulātais pret kādu no šā panta 6.punktā minētajām personām ierosinājis apzināti nepatiesu apsūdzību par noziedzīgu nodarījumu;

bijušais laulātais dzīvojis izšķērdīgi vai netikumīgi;

bijušais laulātais, kuram ir uzlikts pienākums uzturēt otru bijušo laulāto, vai viņa bijušais laulātais nomirst vai tiek pasludināts par mirušu;

ir citi svarīgi iemesli.

Vecvecākiem mazbērnus.

Ja vecāku nav vai viņi nespēj uzturēt bērnu, šis pienākums līdzīgās daļās gulstas uz vecvecākiem. Ja vecvecāku mantas stāvoklis ir nevienlīdzīgs, tiesa var noteikt viņiem uzturēšanas pienākumu samērā ar katra mantas stāvokli.

Mazbērniem vecvecākus.

Pienākums apgādāt vajadzības gadījumā arī vecvecākus gulstas uz visiem bērniem līdzīgās daļās. Ja bērnu mantas stāvoklis ir nevienlīdzīgs, tiesa var noteikt viņu apgādāšanas pienākumu samērā ar katra mantas stāvokli.

Uzturēšanas pienākums uz uztura līguma pamata.

Puses var vienoties par uztura došanu uztura līgumā. Ar uztura līgumu viena puse nodod otrai naudā vai citādā veidā kādu mantisku vērtību, par ko otra tai dod uzturu, kamēr uztura ņēmējs dzīvo, ja vien par šā pienākuma ilgumu nav norunāts citādi. Ar uzturu, ja nav norunāts citādi, jāsaprot ēdiens, miteklis, apģērbs un kopšana, bet ja uztura saņēmējs ir nepilngadīgs, arī audzināšana un izglītošana pamatizglītības iestādēs.

Uzturēšanas pienākums, kas rodas personiska aizskāruma rezultātā.

Ja miesas bojājumu rezultātā cietušais mirst, kuram bija pienākums kādu uzturēt, tad šis pienākums pāriet uz to, kas vainīgs viņa nāvē. Tādas atlīdzības apmēru noteic pēc tiesas ieskata, pie tam jāņem vērā mirušā vecums, viņa spēja nāves laikā iegūt sev uzturu un, beidzot, uzturamās personas vajadzība. Ja uzturamai personai ir pietiekoši dzīves līdzekļi, tad atlīdzības pienākums atkrīt.

2 Līdz kādam vecumam bērns ir tiesīgs saņemt uzturlīdzekļus? Vai uzturēšanas saistību ziņā pastāv atšķirīgi noteikumi attiecībā uz nepilngadīgām un pilngadīgām personām?

Pienākums uzturēt bērnu ir uzlikts bērna vecākiem līdz brīdim, kad bērns pats var sevi apgādāt. Tādējādi bērna uzturēšanas pienākums nav aprobežots ar bērna pilngadības sasniegšanu. Taču tajos gadījumos, kad bērns jau ir sasniedzis pilngadību, tiesa var vērtēt, vai prasījums par uzturlīdzekļiem ir apmierināms, ja bērns, kurš sasniedzis pilngadību, neturpina mācības vai profesionālo iemaņu apgūšanu, un ja viņš/viņa spēj, bet izvairās iegūt līdzekļus ar darbu.

Latvijas likums nedefinē, kas ietilpst līdzekļos otra laulātā iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai. Tāpat Latvijas likums nedefinē, kas ietilpst vecāku vai vecvecāku uzturēšanas pienākumā.
Savukārt attiecībā uz bērna uzturēšanu Latvijas likums definē, ka tas ir ēdiena, apģērba, mājokļa un veselības aprūpes nodrošināšanu, bērna kopšanu un viņa izglītošanu un audzināšanu (garīgās un fiziskās attīstības nodrošināšana, pēc iespējas ievērojot viņa individualitāti, spējas un intereses un sagatavojot bērnu sabiedriski derīgam darbam). Uzturlīdzekļu apmēram ir jābūt saistītam ar bērna tiesībām uz pilnvērtīgiem dzīves apstākļiem un tas ir samērojams ar bērna reālām vajadzībām.

3 Vai man būtu jāiesniedz pieteikums kompetentā iestādē vai tiesā, lai saņemtu uzturlīdzekļus? Kādi ir galvenie šīs procedūras elementi?

Prasītājam, lai saņemtu uzturēšanas līdzekļus (uzturlīdzekļus, uzturu, līdzekļus iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai), ir jāvēršas tiesā atbilstoši Latvijā Civilprocesa likumā noteiktajai kārtībai. Prasītājam tiesā ir jāiesniedz prasības pieteikums un citi iespējamie dokumenti.
Ja starp bērna vecākiem ir noslēgta vienošanās, notariāla akta formā, par uzturlīdzekļu ikmēneša maksājumiem. Šādam vienošanās aktam kā civiltiesiskam darījumam ir tiesiska nozīme, jo tas rada noteiktas juridiskas sekas, proti, pienākumu abām pusēm respektēt un pildīt tiesiski noslēgta līguma noteikumus. Gadījumā, ja viens no bērna vecākiem nepilda vienošanos par vienreizējiem vai periodiskiem uzturlīdzekļu maksājumiem, tad šo vienošanos var nodot tiesu izpildītājam piespiedu izpildei.
Latvijā ir izveidots Uzturlīdzekļu garantiju fonds, kas ir valsts budžetā paredzētais līdzekļu kopums nepilngadīgo bērnu nodrošināšanai ar uzturlīdzekļiem. Fonda līdzekļu turētājs ir Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija. Fonda administrācija ir Tieslietu ministrijas pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde.
Priekšnoteikums, lai saņemtu uzturlīdzekļus no Uzturlīdzekļu garantiju fonda, ir uzturlīdzekļu piedziņa vispirms tiesas ceļā, savukārt ja piedziņa pēc tiesas sprieduma nav iespējama, uzturlīdzekļu kreditors var vērsties Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijā.
Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija izmaksā uzturlīdzekļus tikai tajos gadījumos, ja tiesas nolēmuma par uzturlīdzekļu piedziņu izpilde civilprocesuālajā kārtībā atzīta par neiespējamu vai parādnieks tiesas nolēmumu par uzturlīdzekļu piedziņu pilda, bet nenodrošina valsts noteikto minimālo uzturlīdzekļu apmēru.
Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijai ir pienākums bez sevišķa tiesas lēmuma stāties piedzinēja vietā uzturlīdzekļu lietā daļā par no Uzturlīdzekļu garantiju fonda izmaksāto uzturlīdzekļu summu piedziņu no parādnieka.
Procedūra, kā saņemt uzturlīdzekļus no Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijas:
Iesniedzējs – bērna uzturlīdzekļu kreditors - Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijā var vērsties, iesniedzot vai nosūtot iesniegumu un šādus dokumentus:
tiesas nolēmuma norakstu par uzturlīdzekļu piešķiršanu;
tiesu izpildītāja izziņu par to, ka uzturlīdzekļu piedziņa no parādnieka nav iespējama vai parādnieks tiesas nolēmumu par uzturlīdzekļu piedziņu pilda, bet nenodrošina valsts noteikto minimālo uzturlīdzekļu apmēru. Minētā izziņa derīga iesniegšanai Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijā mēnesi pēc tās izsniegšanas;
pilnvarojumu apliecinošu dokumentu, ja uzturlīdzekļus pieprasa ar pilnvarotas personas starpniecību.

4 Vai pieteikumu var iesniegt radinieka (ja var – kādas pakāpes) vai bērna vārdā?

Jā, radinieka vai tuvinieka vietā prasība var tikt iesniegta ar pilnvarota pārstāvja starpniecību. Savukārt nepilngadīga bērna vietā prasību var iesniegt to likumiskie pārstāvji - vecāki vai bērna aizbildņi.

5 Ja plānoju vērsties tiesā, kā es varu uzzināt, kuras tiesas jurisdikcijā ir mana lieta?

Lietas par uzturēšanas līdzekļu (uzturlīdzekļu, līdzekļu iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai) piedziņu skata rajona (pilsētas) tiesa atbilstoši lietu piekritības noteikumiem.
Latvijā lieta par uzturēšanas līdzekļu (uzturlīdzekļu, līdzekļu iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai) piedziņu būs piekritīga tiesai:
saskaņā ar Padomes 2008.gada 18.decembra Regulu (EK) Nr.4/2009 par jurisdikciju, piemērojamajiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās (turpmāk – Padomes Regula (EK) Nr.4/2009),
saskaņā ar attiecīgo Latvijas Republikai saistošo starptautisko divpusējo vai daudzpusējo līgumu,
pamatojoties uz Civilprocesa likumu, ja nav piemērojami Padomes Regulas (EK) Nr.4/2009 vai Latvijas Republikai saistošo starptautisko divpusējo vai daudzpusējo līgumu noteikumi.
Civilprocesa likums paredz šādu nacionālo jeb iekšējo Latvijas tiesu piekritību uzturēšanas līdzekļu lietās:
prasību pret atbildētāju ceļ tiesā pēc tā dzīvesvietas;
savukārt, prasība pret atbildētāju, kura dzīvesvieta nav zināma vai kuram nav pastāvīgas dzīvesvietas Latvijā, ceļama pēc viņa nekustamā īpašuma atrašanās vietas vai pēc viņa pēdējās zināmās dzīvesvietas;
prasību par uzturlīdzekļu piedziņu bērnam vai vecākam prasītājs var celt arī pēc savas dzīvesvietas;
prasību, kas izriet no uzturēšanas pienākuma, kas rodas personisku aizskārumu rezultātā, prasītājs var celt arī pēc savas dzīvesvietas vai pēc aizskāruma nodarīšanas vietas.

6 Vai man kā pieteikuma iesniedzējam jāizmanto starpnieka (piem., advokāta, centrālās vai vietējās iestādes u. c.) pakalpojumi, lai uzsāktu tiesvedību? Ja nē – kāda ir kārtība?

Lai uzsāktu tiesvedību un iesniegtu prasības pieteikumu tiesā prasītājam nav jāizmanto advokāta, vai kāda cita starpnieka pakalpojumus. Kā arī līdz lietas izskatīšanai nav, jāveic samierināšanas pasākumi.
Taču, sagatavojot lietu iztiesāšanai, tiesnesis cenšas puses samierināt. Līdz ar to puses ir aicinātas jau pirms lietas izskatīšanai tiesā savstarpēji vienoties. Vienlaikus jāuzsver, ka puses var arī bez prasības iesniegšanas tiesā vienoties par uzturēšanas līdzekļu jautājumiem.

7 Vai man, lai uzsāktu tiesvedību, būs jāmaksā nodevas? Ja jā, tad kāds būs to apmērs? Vai varu saņemt juridisko palīdzību procesuālo izdevumu segšanai, ja man nav pietiekamu finanšu līdzekļu?

Saskaņā ar Latvijas Civilprocesa likuma 43. panta pirmo daļu no tiesas izdevumu (valsts nodeva, kancelejas nodeva, ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi) samaksas Latvijas valsts ienākumos ir atbrīvoti:
prasītāji — prasībās par uzturlīdzekļu piedziņu bērnam vai vecākam, kā arī prasībās par paternitātes noteikšanu, ja prasība celta vienlaikus ar prasību par uzturlīdzekļu piedziņu bērnam;
pieteikuma iesniedzēji — par ārvalsts nolēmuma par uzturlīdzekļu piedziņu bērnam vai vecākam atzīšanu vai atzīšanu un izpildīšanu;
prasītāji — prasībās, kas izriet no personiskiem aizskārumiem, kuru rezultātā radies sakropļojums vai cits veselības bojājums vai iestājusies personas nāve;
atbildētāji — lietās par tiesas piespriesto uzturlīdzekļu samazināšanu bērnam vai vecākam un to maksājumu samazināšanu, kurus tiesa piespriedusi prasībās, kas izriet no personiskiem aizskārumiem, kuru rezultātā radies sakropļojums vai cits veselības bojājums vai iestājusies personas nāve.
Latvijas Civilprocesa likuma 34. panta pirmajā daļā noteikts, ka par katru prasības pieteikumu — sākotnējo prasību vai pretprasību, trešās personas pieteikumu ar patstāvīgu prasījumu par strīda priekšmetu, kas iesniegts jau iesāktā procesā, pieteikumu sevišķās tiesāšanas kārtības lietās, kā arī citiem šajā pantā paredzētajiem pieteikumiem, kurus iesniedz tiesā — maksājama valsts nodeva šādā apmērā:

līdz 2134 euro, - 15 procenti no prasības summas, bet ne mazāk par 70 euro,
no 2135 euro līdz 7114 euro, - 320 euro plus 4 procenti no prasības summas, kas pārsniedz 2134 euro,
no 7115 euro līdz 28 457 euro, - 520 euro plus 3,2 procenti no prasības summas, kas pārsniedz 7114 euro,
no 28 458 euro līdz 142 287 euro, - 1200 euro plus 1,6 procenti no prasības summas, kas pārsniedz 28 457 euro,
no 142 288 euro līdz 711 435 euro, - 3025 euro plus 1 procents no prasības summas, kas pārsniedz 142 287 euro,
vairāk par 711 435 euro, - 8715 euro plus 0,6 procenti no prasības summas, kas pārsniedz 711 435 euro.
Prasības summa prasībās par uzturlīdzekļu piedziņu ir maksājumu kopsumma par vienu gadu.
Latvijā Padomes Regulā (EK) Nr. 4/2009 noteikto juridisko palīdzību ārvalstu prasītājiem vai pieteikuma iesniedzējiem, kuriem ir tiesības uz Padomes Regulā (EK) Nr. 4/2009 noteikto juridisko palīdzību, sniedz Latvijas Padomes Regulas (EK) Nr. 4/2009 centrālā iestāde – Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija. Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija nodrošina arī ārvalstu uzturēšanas līdzekļu kreditoru, kam ir tiesības uz Padomes Regulā (EK) Nr. 4/2009 noteikto juridisko palīdzību, pārstāvību Latvijas tiesās un izpildes institūcijās.
Gadījumos, kas nav paredzēti Padomes Regulā (EK) Nr. 4/2009, Latvijas valsts nodrošina juridisko palīdzību, ja personas īpašā situācija, īpašuma stāvoklis un ienākumu līmenis kopumā rada objektīvas grūtības šai personai savu tiesību aizsardzībai. Juridiskā palīdzība tiek piešķirta atbilstoši Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma noteikumiem.
Juridiskā palīdzība aptver tādus izdevumus, kas ir saistīti ar procesuālo dokumentu sastādīšanu, juridisko konsultāciju tiesvedības laikā un pārstāvību tiesā. Pārrobežu strīdos personai papildus minētajam ir tiesības saņemt arī tulka pakalpojumus, noteiktu tiesas vai ārpus tiesas vai iesniedzēja iesniegtu dokumentu tulkojumu, kuri ir nepieciešami lietas izšķiršanai, noteiktos gadījumos arī izdevumu samaksu, kas saistīti ar ierašanos uz tiesas sēdēm. Valsts nesedz tiesas izdevumus. Tiesas izdevumi ir valsts nodeva, kancelejas nodeva un ar lietas izskatīšanu tiesā saistītie izdevumi, piemēram, summas, kas jāizmaksā lieciniekiem un ekspertiem, izdevumi, kas saistīti ar lieciniecu nopratināšanu, ar prasības pieteikuma noraksta un tiesas pavēstu piegādāšanu un izsniegšanu saistītie izdevumi u.c. Tomēr tiesa, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli, pilnīgi vai daļēji var atbrīvot personu no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos, kā arī var atlikt valsts ienākumos piespriesto tiesas izdevumu samaksu vai sadalīt to termiņos.

8 Kāda veida uzturlīdzekļus tiesa visticamāk piespriedīs? Kā tiek aprēķināts uzturlīdzekļu apmērs? Vai tiesas nolēmumu ir iespējams pārskatīt, ja mainās dzīves dārdzība vai ģimenes apstākļi? Ja jā – kā (piem., piemērojot automātiskas indeksācijas sistēmu)?

Tiesa, piespriežot uzturēšanas līdzekļus, tos parasti nosaka konkrētā naudas summā, bet var arī noteikt citās mantiskās vērtībās, piemēram, ēdiena, apģērba, mājokļa nodrošināšanā vai abējādi.
Tiesa, piespriežot un vērtējot uzturēšanas līdzekļu apmēru tiesa, ņem vērā pušu mantisko stāvokli, kā arī dzīves un ģimenes apstākļus, attiecīgi izvērtējot pušu iesniegtos pierādījumus.
Tiesa, izskatot lietu par uzturlīdzekļu bērnam piedziņu, izvērtē visus apstākļus un pierādījumus lietā un lemj par apmēru, kādā piedzenami uzturlīdzekļi.
Minimālais uzturlīdzekļu apmērs, kas vecākiem jānodrošina saskaņā ar Latvijas Ministru kabineta noteikumiem katram bērnam no viņa piedzimšanas līdz 7 gadu vecuma sasniegšanai – 25 % apmērā no Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas, katram bērnam no 7 gadu vecuma sasniegšanas līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai – 30 % apmērā no Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas..
Piespriesto uzturēšanas līdzekļu apmēra un piedziņas ilguma grozīšana, kā arī atbrīvošana no pienākuma maksāt uzturēšanas līdzekļus iespējama tikai ieinteresētajām personām ceļot jaunu prasību tiesā. Līdz ar to, pamatojoties uz izmaiņām personas mantiskajā stāvoklī vai ģimenes apstākļos, tiesa jaunā tiesvedībā var pārskatīt piespriežamo uzturēšanas līdzekļu apmēru, piemēram, par piespriežamo uzturēšanas līdzekļu apmēra palielināšanu vai samazināšanu.

9 Kā un kam uzturlīdzekļi tiks maksāti?

Parādnieks izmaksā uzturlīdzekļus piedzinējam. Ja nepilngadīga bērna vietā prasību iesniedz viens no vecākiem vai bērna aizbildnis, tad uzturlīdzekļi tiek maksāti viņam/viņai nevis bērnam. Parasti uzturlīdzekļi tiek maksāti periodiski konkrētā naudas summā, piemēram, darba samaksas ieturējumu veidā, retāk citādās materiālajās vērtībās.

10 Ja attiecīgā persona (parādnieks) nevēlas uzturlīdzekļus maksāt labprātīgi, kādus piespiedu pasākumus var piemērot?

Ja uzturlīdzekļu parādnieks labprātīgi nemaksā uzturlīdzekļus, personai, kuras labā piedzīti uzturlīdzekļi, ir jāizņem izpildu raksts tajā Latvijas tiesā, kurā lieta tika izskatīta. Tālāk Latvijas tiesas izdoto izpildu rakstu, tāpat arī citā Eiropas Savienības dalībvalstī sastādīto izpildu dokumentu var iesniegt piespiedu izpildei tiesu izpildītājam 10 gadu laikā no tiesas vai tiesneša nolēmuma spēkā stāšanās dienas, ja nav noteikti citi noilguma termiņi (Ja pēc tiesas sprieduma tiek piedzīti periodiski maksājumi, izpildu dokuments saglabā savu spēku visu periodu, uz kuru piespriesti maksājumi, bet termiņa tecējums, kas iepriekš minētais noilgums sākas no katra maksājuma izbeigšanās dienas). Tiesu izpildītājs uzsāk piespiedu izpildi pēc piedzinēja rakstveida pieteikuma. Tiesu izpildītājam jāpieņem izpildei izpildu raksts vai izpildu dokuments, ja parādnieka dzīvesvieta, mantas atrašanās vieta vai darbavieta ir tiesu izpildītāja amata vietai noteiktajās robežās (iecirknī). Tiesu izpildītājs var pieņemt arī citus izpildu dokumentus, kuru izpilde veicama tās apgabaltiesas darbības teritorijā, pie kuras viņš pastāv. Latvijas tiesu izpildītājs veic amata darbības tās apgabaltiesas darbības teritorijā, pie kuras viņš pastāv.
Piespiedu izpildes līdzekļi ir: piedziņas vēršana uz parādnieka kustamo mantu, tai skaitā mantu, kas atrodas pie citām personām, un bezķermeniskām lietām, tās pārdodot; piedziņas vēršana uz naudu, kas parādniekam pienākas no citām personām (darba samaksu, tai pielīdzinātiem maksājumiem, citiem parādnieka ienākumiem, noguldījumiem kredītiestādēs); piedziņas vēršana uz parādnieka nekustamo īpašumu, to pārdodot; citi līdzekļi, kas norādīti spriedumā.

11 Īsumā aprakstiet ierobežojumus, kas attiecas uz izpildes darbībām, jo īpaši noteikumus parādnieka aizsardzībai un noilguma termiņus Jūsu valsts izpildes sistēmā.

Saskaņā ar Latvijas Civilprocesa likuma 570.pantu piedziņa uz parādnieka mantu netiek vērsta, ja parādnieks strādā vai saņem pensiju vai stipendiju un piedziņas apmērs nepārsniedz to mēneša ienākumu daļu, uz kuru pēc likuma var vērst piedziņu. Latvijas Civilprocesa likums nosaka noteiktas parādnieka mantas kategorijas, uz kurām nevar vērst piedziņu, piemēram, piedziņu nevar vērst uz noteiktām mājas iekārtām un mājturības priekšmetiem, apģērbu, kas nepieciešams parādniekam, viņa ģimenes locekļiem, kā arī personām, kuras atrodas parādnieka apgādībā. Saskaņā ar Latvijas Civilprocesa likuma 594. pantu no parādniekam izmaksājamās darba samaksas un tai pielīdzinātajiem maksājumiem ieturējumus pēc izpildu dokumentiem izdara līdz piedzenamā parāda dzēšanai:
uzturlīdzekļu piedziņas lietās nepilngadīgu bērnu uzturam vai Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijas labā — saglabājot parādniekam darba samaksu un tai pielīdzinātos maksājumus 50 procentu apmērā no minimālās mēneša darba algas un saglabājot uz katru apgādībā esošo nepilngadīgo bērnu līdzekļus valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērā;
piedzenot uzturlīdzekļus — 50 procentus, saglabājot parādniekam darba samaksu un tai pielīdzinātos maksājumus minimālās mēneša darba algas apmērā un saglabājot uz katru apgādībā esošo nepilngadīgo bērnu līdzekļus valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērā.
Saskaņā ar Latvijas Civilprocesa likuma 632.pantu tiesu izpildītāja darbības sprieduma izpildīšanā vai viņa atteikumu izpildīt šādas darbības, izņemot noteiktus gadījumus, piedzinējs vai parādnieks, iesniedzot motivētu sūdzību, var pārsūdzēt rajona (pilsētas) tiesā pēc tiesu izpildītāja amata vietas 10 dienu laikā no pārsūdzamās darbības izdarīšanas dienas vai dienas, kad sūdzētājam, kuram nav paziņots par izdarāmās darbības laiku un vietu, kļuvis par to

zināms. Saskaņā ar Latvijas Civilprocesa likuma 634.pantu, ja izpildītu spriedumu atceļ un pēc lietas jaunas izskatīšanas taisa spriedumu par prasības noraidīšanu vai pieņem lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā vai par lietas atstāšanu bez izskatīšanas, atbildētājam jāatdod atpakaļ viss, kas no viņa piedzīts prasītāja labā pēc atceltā sprieduma (sprieduma izpildīšanas pagrieziens).
Saskaņā ar Latvijas Civilprocesa likuma 546.pantu izpildu dokumentu var iesniegt piespiedu izpildei 10 gadu laikā no tiesas vai tiesneša nolēmuma spēkā stāšanās dienas, ja likumā nav noteikti citi noilguma termiņi. Ja pēc tiesas sprieduma tiek piedzīti periodiski maksājumi, izpildu dokuments saglabā savu spēku visu periodu, uz kuru piespriesti maksājumi, bet iepriekš minētais termiņa tecējums sākas no katra maksājuma izbeigšanās dienas.

12 Vai ir kāda organizācija vai iestāde, kas var palīdzēt piedzīt uzturlīdzekļus?

Persona var vērsties Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijā, lai saņemtu uzturlīdzekļus nepilngadīgam bērnam, ja tiesas nolēmuma par uzturlīdzekļu piedziņu izpilde civilprocesuālajā kārtībā atzīta par neiespējamu vai parādnieks tiesas nolēmumu par uzturlīdzekļu piedziņu pilda, bet nenodrošina to minimālo uzturlīdzekļu apmēru.
Persona, pamatojoties uz Padomes Regulu (EK) Nr.4/2009, var vērsties Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijā, lai saņemtu uzturlīdzekļus no parādnieka, kas neatrodas Latvijas teritorijā. Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija saskaņā ar minēto regulu pilda centrālās iestādes funkcijas Latvijā.
Saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr.4/2009, ikviens kam saskaņā ar likumu pienākas uzturēšanas līdzekļi var vērsties Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijā ar pieteikumu, kas adresēts citai Eiropas Savienības dalībvalstij, lai:
tiktu pieņemts nolēmums par uzturēšanas līdzekļu piedziņu valstī, kurā dzīvo atbildētājs;
grozīts (palielināts, samazināts) uzturēšanas līdzekļu apmērs;
pieņemts nolēmums par uzturēšanas līdzekļu piedziņu vienlaicīgi ar paternitātes noteikšanu valstī, kurā dzīvo atbildētājs;
atzīts, pasludināta izpilde vai izpildīts Latvijas tiesas pieņemts nolēmums par uzturēšanas līdzekļu piedziņu.

13 Vai organizācijas (valdības vai privātas) var iepriekš pilnībā vai daļēji izmaksāt uzturlīdzekļus parādnieka vietā?

Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija var aizstāt bērna uzturlīdzekļu parādnieku, ja tiesas nolēmuma par uzturlīdzekļu piedziņu izpilde civilprocesuālajā kārtībā atzīta par neiespējamu vai parādnieks tiesas nolēmumu par uzturlīdzekļu piedziņu pilda, bet nenodrošina valsts noteikto minimālo uzturlīdzekļu apmēru. Tajos gadījumos, kad Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija ir izmaksājusi uzturlīdzekļus, tā ir tiesīga kļūst par izmaksātās summas un likumisko procentu piedzinēju (skatīt 3. jautājumu).

14 Ja atrodos šajā dalībvalstī un parādnieka dzīvesvieta ir citā valstī:

14.1 Vai varu saņemt palīdzību no kādas iestādes vai privātas organizācijas šajā dalībvalstī?

Ja persona un bērns pastāvīgi dzīvo Latvijā un parādnieka dzīvesvieta ir citā valstī, prasītājs var vērsties Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijā, ja tiesas nolēmuma par uzturlīdzekļu piedziņu nepilngadīgam bērnam izpilde civilprocesuālajā kārtībā atzīta par neiespējamu vai parādnieks tiesas nolēmumu par uzturlīdzekļu piedziņu pilda, bet nenodrošina to minimālo uzturlīdzekļu apmēru.
Pirms prasītājs vēršas Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijā, prasītājam būtu jāiesniedz tiesas nolēmums atzīšanai un izpildīšanai citā valstī, ja parādnieka dzīvesvieta ir citā valstī un Latvijā tam nav manta, uz kuru var vērst piedziņu. Tajos gadījumos, kad nolēmumu nav iespējams izpildīt citā valstī, prasītājs var vērsties Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijā ar lūgumu aizstāt parādnieku piespriesto uzturlīdzekļu daļā.
Persona pēc palīdzības var vērsties Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijā, kas veic centrālās iestādes funkcijas saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr.4 /2009 (skatīt 3. un 13. jautājumu). Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija sniedz palīdzību šīs regulas ietvaros.
Ja persona, kas dzīvo Latvijā, vēlas atzīt un/vai izpildīt Latvijas tiesas pieņemto nolēmumu par uzturēšanas līdzekļu piedziņu ārvalstī vai vēlas panākt tiesas nolēmuma pieņemšanu pret parādnieku, kas dzīvo ārvalstī, Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija var palīdzēt personai pārsūtīt Latvijas tiesas nolēmumu atzīšanai un/vai izpildīšanai un pieteikumu nolēmuma pieņemšanai ārvalstī – citā Eiropas Savienības dalībvalstī - saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr.4/2009.
Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija var aizstāt parādnieku un izmaksāt uzturlīdzekļus nepilngadīgam bērnam, kā arī var sniegt informatīva rakstura palīdzību uzturlīdzekļu jautājumos.
(skatīt 3. un 13. jautājumu).

14.2 Ja jā – kā sazināties ar šo iestādi vai privāto organizāciju?

Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija
Adrese: Pulkveža Brieža iela 15, Rīga,
LV-1010, Latvija
Tālrunis: +371 67830626
Fakss: +371 67830636
e-pasts: pasts@ugf.gov.lv

15 Ja parādnieks ir šajā dalībvalstī un es atrodos citā valstī:

15.1 Vai varu tieši iesniegt lūgumu šādai iestādei vai privātai organizācijai šajā dalībvalstī?

15.2 Ja jā – kā sazināties ar šo iestādi vai privāto organizāciju un kāda veida palīdzību iespējams saņemt?

Ja uzturēšanas līdzekļu kreditors ir ārvalstī – citā Eiropas Savienības dalībvalstī, bet parādnieks ir Latvijā, uzturēšanas līdzekļu kreditors var vērsties tās valsts Padomes Regulas (EK) Nr.4/2009 centrālajā iestādē, kurā tas atrodas. Šī ārvalsts Padomes Regulas (EK) Nr.4/2009 centrālā iestāde veiks nepieciešamās formalitātes un pārsūtīs uzturēšanas līdzekļu kreditora pieteikumus (pieteikumus: pieņemt nolēmumu par uzturēšanas līdzekļu piedziņu Latvijā, kur dzīvo parādnieks; pieņemt nolēmumu par uzturēšanas līdzekļu piedziņu vienlaicīgi ar paternitātes noteikšanu Latvijā, kur dzīvo parādnieks; atzīt, pasludināt izpildi vai izpildīt ārvalsts tiesas pieņemtu nolēmumu par uzturēšanas līdzekļu piedziņu Latvijā) Latvijas Padomes Regulas (EK) Nr.4/2009 centrālajai iestādei. Latvijas Padomes Regulas (EK) Nr.4/2009 centrālā iestāde - Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija - palīdzēs personai iesniegt ārvalsts tiesas nolēmumu izpildei vai atzīšanai un izpildīšanai Latvijā vai palīdzēs personai iesniegt Latvijas tiesai prasības pieteikumu par uzturēšanas līdzekļu piedziņu Latvijā, kur dzīvo parādnieks, vai prasības pieteikumu par uzturēšanas līdzekļu piedziņu vienlaicīgi ar paternitātes noteikšanu Latvijā, kur dzīvo parādnieks.
Savukārt vērsties Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijā, lai tā izmaksātu uzturlīdzekļus tajā gadījumā, kad tiesas nolēmuma par uzturlīdzekļu piedziņu izpilde civilprocesuālajā kārtībā atzīta par neiespējamu vai parādnieks tiesas nolēmumu par uzturlīdzekļu piedziņu pilda, bet nenodrošina to minimālo uzturlīdzekļu apmēru, var persona, kas kopā ar bērnu pastāvīgi dzīvo Latvijā un kurai un bērnam ir deklarētas dzīvesvietas Latvijā.
Saistībā ar Padomes Regulu (EK) Nr.4/2009, personai jāvēršas tās valsts regulas centrālajā iestādē, kurā persona dzīvo. Persona, kura dzīvo Latvijā, var vērsties Padomes Regulas (EK) Nr.4/2009 Latvijas centrālajā iestādē - Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijā – lai:
tiktu pieņemts nolēmums par uzturēšanas līdzekļu piedziņu ārvalstī – citā Eiropas Savienības dalībvalstī, kurā dzīvo atbildētājs;
tiktu pieņemts nolēmums par uzturēšanas līdzekļu piedziņu vienlaicīgi ar paternitātes noteikšanu ārvalstī – citā Eiropas Savienības dalībvalstī, kurā dzīvo atbildētājs;
tiktu atzīta, pasludināta izpilde vai izpildīts nolēmums par uzturēšanas līdzekļu piedziņu ārvalstī – citā Eiropas Savienības dalībvalstī, kurā dzīvo atbildētājs.

Savukārt vērsties Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijā, lai tā izmaksātu uzturlīdzekļus tajā gadījumā, kad tiesas nolēmuma par uzturlīdzekļu piedziņu izpilde civilprocesuālajā kārtībā atzīta par neiespējamu vai parādnieks tiesas nolēmumu par uzturlīdzekļu piedziņu pilda, bet nenodrošina to minimālo uzturlīdzekļu apmēru, var persona, kas kopā ar bērnu pastāvīgi dzīvo Latvijā un kurai un bērnam ir deklarētas dzīvesvietas Latvijā.
Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija
Adrese: Pulkveža Brieža iela 15, Rīga,
LV-1010, Latvija
Tālrunis: +371 67830626
Fakss: +371 67830636
e-pasts: pasts@ugf.gov.lv
Saistībā ar Padomes Regulu (EK) Nr.4/2009, Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija veic šajā regulā noteiktās centrālās iestādes funkcijas Latvijā.
Savukārt tajos gadījumos, kad tiesas nolēmuma par uzturlīdzekļu piedziņu izpilde civilprocesuālajā kārtībā atzīta par neiespējamu vai parādnieks tiesas nolēmumu par uzturlīdzekļu piedziņu pilda, bet nenodrošina to minimālo uzturlīdzekļu apmēru, Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija izmaksā kreditoram uzturlīdzekļus parādnieka vietā.

16 Vai šai dalībvalstij ir saistošs 2007. gada Hāgas protokols?

Latvijai ir saistošs Hāgas 2007.gada Protokols.

17 Ja šai dalībvalstij 2007. gada Hāgas protokols nav saistošs – kādi tiesību akti būs piemērojami uzturēšanas prasībai saskaņā ar attiecīgās valsts noteikumiem starptautisko privāttiesību jomā? Kādi ir šie atbilstošie noteikumi starptautisko privāttiesību jomā?

Latvijai ir saistošs Hāgas 2007.gada Protokols.

18 Kādi ir noteikumi par tiesu pieejamību pārrobežu lietās Eiropas Savienībā (atbilstoši Uzturēšanas saistību regulas V nodaļas struktūrai)?

Saskaņā ar Latvijas Civilprocesa likuma 43.pantu no tiesas izdevumu samaksas Latvijas valsts ienākumos ir atbrīvoti:
prasītāji — prasībās par uzturlīdzekļu piedziņu bērnam vai vecākam, kā arī prasībās par paternitātes noteikšanu, ja prasība celta vienlaikus ar prasību par uzturlīdzekļu piedziņu bērnam ;
pieteikuma iesniedzēji — par ārvalsts nolēmuma par uzturlīdzekļu piedziņu bērnam vai vecākam atzīšanu vai atzīšanu un izpildīšanu;
atbildētāji — lietās par tiesas piespriesto uzturlīdzekļu samazināšanu bērnam vai vecākam un to maksājumu samazināšanu.
Prasītājus prasībās par līdzekļu laulātā iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai piedziņu vai pieteikuma iesniedzējus par ārvalsts nolēmuma par uzturēšanas līdzekļu piedziņu laulātam vai citai personai atzīšanu vai atzīšanu un izpildīšanu saskaņā ar 43.panta ceturto daļu tiesa vai tiesnesis, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli, pilnīgi vai daļēji var atbrīvot no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos, kā arī var atlikt valsts ienākumos piespriesto tiesas izdevumu samaksu vai sadalīt to termiņos.
Latvijā 2008.gada 18.decembra Regulā (EK) Nr.4/2009 par jurisdikciju, piemērojamajiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās (turpmāk – Uzturlīdzekļu regula) noteikto juridisko palīdzību ārvalstu prasītājiem vai pieteikuma iesniedzējiem, kuriem ir tiesības uz Uzturlīdzekļu regulā noteikto juridisko palīdzību, sniedz Latvijas Uzturlīdzekļu regulas centrālā iestāde – Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija.
Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija nodrošina arī ārvalstu uzturēšanas līdzekļu kreditoru, kam ir tiesības uz Uzturlīdzekļu regulā noteikto juridisko palīdzību, pārstāvību tiesā un izpildes institūcijās.

19 Kādus pasākumus šī dalībvalsts ir veikusi, lai nodrošinātu Uzturēšanas saistību regulas 51. pantā minēto funkciju īstenošanu?

Latvija veica grozījumus vairākos Latvijas nacionālajos normatīvajos aktos, lai Latvijas Uzturlīdzekļu regulas centrālā iestāde varētu veikt 51.pantā minētās funkcijas. Latvijas normatīvie akti pēc grozījumu izdarīšanas nodrošina, ka Latvijas Uzturlīdzekļu regulas centrālā iestāde sniedz Uzturlīdzekļu regulā noteikto juridisko palīdzību ārvalstu prasītājiem vai pieteikuma iesniedzējiem, kuriem ir tiesības uz Uzturlīdzekļu regulā noteikto juridisko palīdzību, tai skaitā pārstāv šīs personas tiesā un izpildu institūcijās. Lai noteiktu parādnieka un kreditora atrašanās vietu Latvijā vai lai saņemtu informāciju par parādnieka vai kreditora ienākumiem, mantas atrašanās vietu Latvijā, Latvijas Uzturlīdzekļu regulas centrālajai iestādei ir tieša piekļuve dažādiem Latvijas reģistriem, kuros ir iekļauta šī informācija. Informācija, ko Latvijas Uzturlīdzekļu regulas centrālā iestāde var tieši iegūt no minētiem reģistriem dažkārt var nodrošināt arī iespēju Uzturlīdzekļu regulas centrālajai iestādei veikt funkciju, kas saistīta ar dokumentu un pierādījumu iegūšanu. Lai uzsāktu vai atvieglotu tiesvedības uzsākšanu un panāktu vajadzīgos pagaidu pasākumus un nodrošinātu pierādījumus, Latvijas Uzturlīdzekļu regulas centrālajai iestādei ir paredzētas tiesības attiecīgo prasītāju vai pieteicēju vārdā vērsties Latvijas tiesās. Latvijas Uzturlīdzekļu regulas centrālā iestāde var arī prasītāja vārdā tieši vērsties tiesā ar prasību par bērna izcelšanās noteikšanu, ja šī prasība celta vienlaikus ar prasību par uzturlīdzekļu bērnam piedziņu.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes Tava Eiropa.
Mēs labprāt uzzinātu jūsu atsauksmes par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 27/04/2023
Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.